

Concentratie Nederlandse import: producten en buitenlandse bedrijfstakken

Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft graag meer inzicht in de Nederlandse afhankelijkheid van buitenlandse producten en bedrijfstakken. Die informatie is voor hen relevant in het licht van de coronacrisis, gezien leveringszekerheid en mogelijke andere kwetsbaarheden van de internationale toeleveringsketens voor het Nederlandse bedrijfsleven.

Voor ieder ingevoerd product zou het ministerie graag weten of er veel landen zijn waaruit Nederland dit product importeert of dat die aanvoer juist sterk geconcentreerd is vanuit enkele landen. In het laatste geval wil het ministerie graag weten of er ook andere aanbieders zijn op de wereldmarkt. Naast dergelijke productinformatie over de directe invoer zoekt het ministerie ook informatie over afhankelijkheden per Nederlandse industriële bedrijfstak. Namelijk, over directe en indirecte (via andere landen en/of via Nederlandse bedrijfstakken) invoer van de industrie en uit welke buitenlandse bedrijfstakken veel afkomstig is. Het CBS heeft daarom een tweetal tabellen samengesteld.

De eerste tabel geeft per product de invoer voor Nederlands verbruik en de mate waarin de productie van die invoer geconcentreerd is in de toeleverende landen. Bij een invoer voor Nederlands verbruik van tenminste 250 miljoen euro en een hoog geconcentreerde invoer is ook de mate waarin de wereldmarkt van dat product geconcentreerd is in landen weergegeven.

De tabel kijkt alleen naar invoer voor Nederlands verbruik, omdat de invoer voor doorverkoop aan andere landen (ongeveer de helft van de totale invoer van goederen) niet relevant is voor de Nederlandse productie. De mate waarin de invoer geconcentreerd is vertelt of de markt sterk gedomineerd wordt door een paar grote spelers of niet. Dit wordt gemeten met de Herfindahlindex. Een paar getallenvoorbeelden: als er 1 land is dat alle Nederlandse invoer van een product verzorgt dan is deze gelijk aan 1. Als er 2 landen zijn die ieder evenveel aanvoeren, dan is die index gelijk aan $\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} + \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{2}$. Als er 3 landen zijn die ieder evenveel aanvoeren, dan is die index gelijk aan $\frac{1}{3} \cdot \frac{1}{3} + \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{3} + \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{3} = \frac{1}{3}$.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken is geïnteresseerd in die producten die behoorlijke massa hebben en waar de invoer voor Nederlands verbruik hoog geconcentreerd is. Dat ziet het namelijk als belangrijke producten waar de toeleveringen mogelijk een risico vormen omdat de invoer voor Nederland voornamelijk uit een paar landen komt. Daarom is voor die landen ook gekeken of de wereldmarkt voornamelijk door een paar landen beheerst wordt.

Het blijkt dat de informatie van 12 van de 267 verschillende producten niet getoond mag worden omdat deze terug te leiden zou kunnen zijn tot een individueel bedrijf. Van de overige producten zijn er 152 met een invoerwaarde voor Nederlands verbruik van tenminste 250 miljoen. Daarvan is de toeleveringsmarkt in 69 gevallen niet geconcentreerd, in 61 gevallen enigszins geconcentreerd en in 22 gevallen hoog geconcentreerd. Voor de gevallen waarin de Nederlandse toeleveringsmarkt hoog geconcentreerd is geldt meestal dat de wereldmarkt niet geconcentreerd is. Er zijn dus diverse aanbieders van die producten. De enige uitzonderingen zijn “Maïs (m.u.v. suikermaïs); niet gemalen” (973 miljoen), “Steenkool (m.u.v. geagglomereerde steenkool)” (1 071 miljoen). Hier is de wereldmarkt enigszins geconcentreerd.

De tweede tabel toont hoeveel toegevoegde waarde er in een buitenlandse bedrijfstak is ten behoeve van de productie van een Nederlandse industriële bedrijfstak. Dat vertelt hoe afhankelijk de Nederlandse bedrijfstak is van die bedrijfstak in het buitenland. Om te voorkomen dat het een immens grote tabel wordt met heel veel kleine getallen, ongeveer 4.000 regels zou mogelijk zijn, is gekozen om alleen combinaties te tonen die minstens 200 miljoen aan waarde vertegenwoordigen. Dan blijven er 104 combinaties over.

Het zijn vooral de voedingsmiddelenindustrie, de chemische industrie en de elektrotechnische industrie die voor minstens 200 miljoen euro aan toegevoegde waarde van verschillende buitenlandse bedrijfstakken afhankelijk zijn. Voor de voedingsmiddelenindustrie zijn dat maar liefst 23 verschillende bedrijfstakken. Het is niet verwonderlijk dat “Teelt van gewassen” de grootste is. In het buitenland is 4 829 miljoen euro aan toegevoegde waarde in die bedrijfstak die gegenereerd wordt door toeleveringen voor de productie van de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie.

Die toeleveringen kunnen direct en indirect zijn. Directe toeleveringen zijn van de buitenlandse bedrijfstak direct aan de Nederlandse bedrijfstak. Bijvoorbeeld, een Duitse boer verkoopt aardappels aan een Nederlandse frietfabrikant. Indirecte toeleveringen lopen via een toeleveringsketen, via andere bedrijfstakken. Bijvoorbeeld, de Chileense mijnbouw levert ijzererts aan de Duitse metaalindustrie die deuren maakt voor de Nederlandse auto-industrie. Of de Chileense mijnbouw levert ijzererts aan de Nederlandse metaalindustrie die deuren maakt voor de Nederlandse auto-industrie. In beide gevallen verdient de Chileense mijnbouw geld dankzij de productie van de Nederlandse auto-industrie, en is de Nederlandse auto-industrie afhankelijk van de Chileense mijnbouw.

De toeleveringen kunnen zowel goederen als diensten zijn. Het buitenland kan producten aanleveren zoals in tabel 1. Maar het buitenland kan ook diensten aanleveren, bijvoorbeeld transport, financiële diensten, of iets in de zakelijke dienstverlening. Uit de tabel blijkt dat de buitenlandse zakelijke dienstverlening voor veel Nederlandse industriële bedrijfstakken van belang is als toeleverancier, direct en/of indirect via de keten.